

Internetconsultatie Participatiewet in balans

Donderdag 29 juni

“Wij willen de menselijke maat terugbrengen in ons sociale zekerheidsstelsel, uitgaan van vertrouwen en zorgen voor bestaanszekerheid voor kwetsbare mensen.” Een zinsnede niet door ons als cliëntenorganisatie bedacht, maar die centraal stond in de kabinetsreactie op de 4 rapporten van de Nationale Ombudsman “Watertrappen in de bijstand”¹, “Meedoen zonder beperkingen”², “Een status met te weinig armslag”³ en “Reflectie sociale minima in de knel”⁴. Een boodschap die MIND alleen maar kan toejuichen. We zien dat het terugbrengen van de menselijke maat hard nodig is voor onze achterban met psychische problematiek. Alle ingewikkelde regels en plichten in de Participatiewet leveren stress op. MIND juicht toe dat de nieuwe wet beoogt niet meer vanuit het systeem te redeneren, maar meer vanuit de mens. Met vertrouwen en meer kans op bestaanszekerheid.

We zien dat dit noodzakelijk is. Nog steeds is de kans op een psychische aandoening vanwege geldzorgen 3 keer zo groot als bij mensen zonder geldzorgen.⁵ De kans om te herstellen van je psychische aandoening is door geldzorgen 4 keer zo klein dan wanneer je je daar niet om hoeft te bekommeren. Meer dan een derde van de mensen in een uitkering heeft zorg in de ggz⁶. En 60% van de kosten in de ggz gaat naar mensen in een uitkering. Allemaal cijfers die aangeven hoe belangrijk bestaanszekerheid voor onze achterban is en hoe belangrijk een goede wet is, die uitgaat van vertrouwen en het doenvermogen van een inwoner.

Wij zijn het eens met partijen als Ieder(in) dat de stappen in dit wetsvoorstel spoor 1 onze achterban onvoldoende vooruithelpen⁷. Ze blijven hangen in een sociaal minimum en blijven hun hele leven lang afhankelijk van de uitkering op het bestaansminimum. We vragen dan ook om een grotere wetswijziging en worden graag betrokken bij de inrichting van spoor 2 en 3. In deze reactie gaan we wel in op de wijzigingen die nu worden voorgesteld.

We hebben hier specifiek een aantal aandachtspunten:

1. Verbeter de positie van jongeren, kom met een hogere jongerennorm algemene bijstand en schrap de kan-bepaling van de zoektermijn
2. Geef de inwoner meer rechtszekerheid en schrap zoveel mogelijk kan-bepalingen in de wet
3. Schaf de kostendelersnorm volledig af
4. Zorg voor een hogere vrijlating voor mensen met een medische urenbeperking
5. Geef meer recht op ondersteuning. Erken daarin de eigen regie van een inwoner met daarin het belang van participatie (zoals vrijwilligerswerk) en/of mantelzorgtaken

¹ [Algemeen Rapport | Watertrappen in de bijstand | 2022 \(nationaleombudsman.nl\)](#)

² [Algemeen Rapport | Meedoen zonder beperkingen | 13 september 2022 \(nationaleombudsman.nl\)](#)

³ [Een status met weinig armslag | Nationale ombudsman](#)

⁴ [Reflectie sociale minima in de knel 0.pdf \(nationaleombudsman.nl\)](#)

⁵ [Relatie tussen armoede en mentale problemen opnieuw bevestigd - GGZ Totaal](#)

⁶ [Kamerbrief cijfers en initiatieven Samenwerking GGZ-Werk & Inkomen - Zorg&Sociaalweb](#)

⁷ [Overheid.nl | Consultatie Wijziging van de Participatiewet in verband met het op onderdelen in balans brengen van de wet tussen bestaanszekerheid, re-integratie en handhaving, reactie \(internetconsultatie.nl\)](#)

1. Verbeter de positie van jongeren en kom met een hogere jongerennorm algemene bijstand en schrap de kan-bepaling van de zoektermijn

Verhoging van norm algemene bijstand voor jongeren

De overheid schreef in reactie in de kabinetsreactie op het rapport van de ombudsman “Meedoen zonder beperkingen” op p.9⁸: “Het samenspel van wet- en regelgeving zorgt voor veel complexiteit en leidt tot een grote administratieve belasting voor deze jongeren. Hierbij overschat de overheid de beschikbare hulp vanuit het eigen sociale netwerk”. In onze achterban kennen we helaas veel jongmeerderjarigen die door trauma of op andere gronden helaas geen beroep kunnen doen op de ouderlijke onderhoudsplicht. Gemeenten hebben hier ook aangegeven om liever de algemene bijstand voor deze jongeren te verhogen (zie memorie van toelichting, p. 17). Tocht kiest de overheid hiervoor een maatstafbepaling, waardoor jongeren in kwetsbare positie toch weer zowel algemene bijstand moeten aanvragen, als aanvullende bijzondere bijstand voor hun kosten van levensonderhoud. Het is fijn dat de bedragen nu zijn geharmoniseerd, maar voor ons wordt de jongere nu opnieuw overschat in doenvermogen of wordt hier aan de jongere onnodig veel gevraagd. We pleiten als MIND toch graag voor een hogere algemene bijstand, zodat de regeldruk van de jongeren wordt verlaagd.

Kan-bepaling: maatwerkbaarheid vierwekenzoektermijn

Jongeren vragen nooit zomaar een uitkering aan. Soms hebben ze spaargeld moeten opeten en is het al een grote drempel om bij de gemeente aan te kloppen voor een uitkering. Het ontmoedigen hiervan zorgt ervoor dat jongeren alternatieven overwegen als leven op straat of misschien zelfs wel in de criminaliteit belanden. De onzekerheid die bij de kan-bepalingen hoort is hierin verre van wenselijk. Wij kunnen ook geen situaties voorstellen waarin het opleggen van de zoektermijn iets bijdraagt aan het herstel van een jongere. Juist onmiddellijke inkomensondersteuning zorgt voor minder stress en meer rust⁹, meer bestaanszekerheid zoals in de wet wordt beoogd, waardoor de jongere weer stappen vooruit kan zetten. We pleiten daarom voor schrappen van de vierweken zoektermijn als geheel en deze niet als kan-bepaling in de wet op te nemen.

2. Geef de inwoner meer rechtszekerheid en schrap zoveel mogelijk kan-bepalingen in de wet

Hierboven rondom de vierwekenzoektermijn zien we al dat de kan-bepaling voor meer onrust en stress kan zorgen. De wet beoogt ook meer rechtszekerheid voor de inwoner. We pleiten daarom voor meer duidelijkheid voor inwoners, zodat in de wet echt de inwoner centraal komt te staan en deze met rust en vertrouwen stappen vooruit kan zetten. Dat kan alleen met meer eenduidigheid en minder verschillen tussen individuele gemeentes.

3. Schrap de kostendelersnorm volledig af

We zitten in diverse crises, waaronder de woningcrisis. We zien dat het vinden van een partner moeilijker is vanuit een uitkering. Niet alleen door schaamte, maar ook door de afhankelijkheidsrelatie die er dan onmiddellijk met een partner ontstaat. De kostendelersnorm is hiervan de grootste oorzaak. Het onderzoeken of iemand samenwoont leidt vaak tot heimelijke

⁸ [Kamerbrief met kabinetsreactie op 4 rapporten Nationale ombudsman | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

⁹ [Proefschrift Janós Betkó over sociaal experiment met bijstandsontvangers. Huidig bijstandsbeleid werkt minst goed voor meest kwetsbaren - Stichting Beroepseer](#)

onderzoeken waarin de privacy nogal eens wordt geschaad voor de inwoner en dit ook mentale gevolgen heeft voor de inwoner. Onzes inziens is de kostendelersnorm niet alleen voor jongeren tot 27 jaar niet meer nodig, maar eigenlijk onwenselijk voor iedereen. Het zorgt voor meer stress, en juist dat blijkt een grote oorzaak waardoor mensen niet stappen vooruit kunnen zetten. Daarom is MIND er een groot voorstander van om de kostendelersnorm volledig uit de wet te schrappen. Met nieuwe bepalingen rondom tijdelijk verblijf en niet-rechthebbende partner ontstaat alleen maar meer complexiteit, dat met de huidige personele druk bij gemeentes ook niet goed gecontroleerd kan worden. Daarom willen we de kostendelersnorm graag volledig uit de wet geschrapt zien.

4. Zorg voor een hogere vrijlating voor mensen met een medische urenbeperking

De vrijlating wordt gepresenteerd als een verruiming, terwijl bijvoorbeeld in de Wajong een vrijlating van 30% geldt¹⁰ en ook de algemene vrijlating hoger lag. Natuurlijk is de termijn nu verlengd, maar voor mensen met een medische urenbeperking is het een situatie waarin ze altijd blijven zitten. Juist daar is een hoger percentage erg gewenst. Hiervoor hebben we onlangs met de werkcoalitie ook in het debat rondom sociale zekerheid aandacht voor gevraagd¹¹. Mensen met een medische urenbeperking wordt te weinig perspectief geboden en hebben onvoldoende bestaanszekerheid. Juist verhoging van de vrijlating voor bijverdiene is voor die groep erg belangrijk en hier voorziet deze wet onvoldoende in. We pleiten daarom voor minimaal 30% voor deze groep om te harmoniseren met de Wajong en om ook voor deze groep altijd minimaal perspectief te bieden tot het wettelijk minimumloon. Te vaak wordt als tegenargument hiervoor gebruikt dat dit mensen dan in de knel komen met toeslagen. Onzes inziens zou dan het bufferbudget dit prima kunnen opvangen. Juist een systeem moet de inwoner helpen en niet als argument worden gebruikt om de vrijlating in te perken of onnodig laag te houden.

5. Geef meer recht op ondersteuning. Erken daarin de eigen regie van een inwoner met daarin het belang van participatie (zoals vrijwilligerswerk) en/of mantelzorgtaken

MIND is blij dat mantelzorg niet als loon te waarderen arbeid wordt gezien (artikel 33) en dat ook in artikel 9 de mogelijkheid wordt geboden zelf invulling te geven aan maatschappelijke participatie. Toch ziet MIND ook dat de juiste ondersteuning hierin vaak ontbreekt. Sinds de Wajong in 2015 is gesloten voor mensen met arbeidsvermogen zitten veel mensen in de bijstand in de knel. Ook dit zorgt ervoor dat 70% van de mensen langer dan 2 jaar in de bijstand zitten (zie p. 5 Memorie van Toelichting). Door juiste ondersteuning, en minder druk dat vrijwilligerswerk alleen wordt toegestaan wanneer dit een opstapje is naar arbeidsinschakeling, voelen mensen dat zij meer regie kunnen voeren over hun eigen leven. Dit is een belangrijke waarde om psychisch gezond te blijven¹². Wij roepen dan ook op om in de wet het recht op ondersteuning meer te verankeren, en daarbij de wens van de inwoner leidend te laten zijn wat betreft de mate van maatschappelijke participatie.

¹⁰ [Vereenvoudiging Wajong | Wajong | Rijksoverheid.nl](#)

¹¹ [Werkcoalitie kaart schrijnende gevolgen sociale zekerheidsstelsel aan - Iederin](#)

¹² [Zelfregie: een sleutel naar vitaliteit en bevoegenheid - Empowerment Company](#)

Tot slot

MIND merkt dat er politieke wil is om te streven naar meer bestaanszekerheid. Maar toch worden met deze wet zaken weer onnodig complex gemaakt, zoals ook onlangs met uitbreiding van de doelgroep banenafspraken gebeurde¹³. We kijken uit naar de bevindingen van de commissie OCTAS¹⁴ en de commissie Sociaal Minimum¹⁵ en de reactie van het kabinet hierop. MIND staat voor een eenvoudiger stelsel met veel meer vertrouwen en waarin juist ook drempels worden verlaagd om ondersteuning te vragen en minder angst is voor het precedent dat dat schept. Mensen willen heel graag in eigen levensonderhoud voorzien, maar wanneer dit niet lukt moeten er door de overheid geen extra drempels worden opgeworpen.

Zeker wanneer iemand ook psychisch ontregeld raakt, raakt dit het doenvermogen van de persoon. Daarin de juiste ondersteuning vinden, zowel in inkomen als in meedoen naar vermogen, vraagt op dit moment veel van een individu en diens naasten. Veel inwoners geven aan daar juist extra psychisch last van te hebben. We roepen op om snel werk te maken van wijzigingen en hopen in deze brief hiertoe ook extra kaders te hebben meegegeven. Ook worden we graag zo vroeg mogelijk in het proces betrokken bij eventuele toekomstige wijzigingen.

MIND ondersteunt daarnaast de burgertoets die door de Landelijke Cliëntenraad wordt uitgevoerd als inhoudelijke inbreng.

¹³ <https://www.vno-ncw.nl/nieuws/aanpassing-banenafspraken-stap-goede-richtingq>

¹⁴ Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel (Octas) | Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid | Rijksoverheid.nl

¹⁵ Kabinet stelt commissie in die sociaal minimum gaat onderzoeken | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl